

Vol. I 5
IN NOMINE DOMINI

No. 1.

CONTEMPLATIO- NUM MUNDI

DISSERTATIO QUINTA

LUNÆ, VENERIS, MERCURII,
exteriora & interiora quantum scire datum
est exhibens.

In quo Argumento

*Ampliss: Facultatis Philosophicæ
impetrata vénia.*

P R A E S I D E
DANIELE ACHRELIO,

Ingenium suum exercebit

GABRIEL STEENBERGIUS,
Austro-Finlandus.

In Audit. Max, die 6 Decembris Anno 1679.

A B O Æ,

Excus. apud Viduam Hansoni.

Mons: Jacobus Vill

Nobilissimo verumq; civilium Consultissimo Domino

DN. GUSTAVO MAURITIO Wälling
De Kistola/Naapala & Marianwuori/&c. Dicasterii Regi
in magno Ducatu Fennia*g* Assessori æquissimo, Patrono
ac Evergetæ ut pro*m* prissimo, ita obsequi*m* cultu æta-
tem devenerando.

Denique

Cl^riff: Reverend: Spe*ct*atiss: atq; Humaniss: VIRIS

DN. M. GABRIELI THAUVONIO, Pastori
in Vierno dignissimo, Avunculo suo plurimū honorando.

DN. MICHAELI STEENBERGIO, Pastori Halifo-
ensi meritissimo, Parenti filiali æternū adfectu prosequendo.

DN. ERICO Erickson/ quorundam prædiorum condu-
ctori solertissimo, fautori propensissimo.

DN. JACOBO HaartMan/Redituū exactori in Halifoensi
territorio perindustria, fautori & amico singulariter colendo.

DN. ABRAHAMO Forß/ civi & negotiatori urbis huju-
Aboënsis accuratissimo.

SAL. & OFF.

LAUDIBUS decantandam tuam benignitatem Nobiliss. Domine
tuamque Reverende Parenspaternam munificentiam, mibi a
teneris largè præstitam, vestrorumqne Avuncule & fautores
optimi, singularem favorē quodāmmodo remuneraturus: non potui,
quin primos hosce mei ingenij conatus in debite reverentie, & amo-
ris certissimum pignus, nominibus vestris inscriberem; huic quan-
quam me planè imparem deprehendo; Spero tamen hoc officiosissim
cultus mei redhominentum non aspernatum, verum benevolè acceptū
ex optatissimodj affeltus vestri rore aspersum iri. Valete.

Nobiliss. DN. Vestrarumq; Rev:^m & Spe*ct*:^m

Humilimus & officiosus cultor

G. STEENBERGIUS, Respi

CAP. SECUNDUM.

De Lunari Globo.

§. 1.

Sublimem ætheris venustatem, dum properamus intueri.
SContemplantium oculis se primo offert LUNA, humorum
Domina, regina noctis, gaudium Cali. Ejus admirabilis Epitheta
 structura, ut aliquo modo concipiatur animo, placet nobis, *Luna,*
 post præmissam brevem fideris descriptionem, tum exteriora
 schemata, tum interiores virium operationes, simplici seru-
 tinio evolvere.

§. 2. *E*st ergo LUNA corpus fidereum, opacum, debita *E*jus des-
 proportione vastum, elatumque à terra, Solido liquidum, scriptio-
 scabro rotundum, perpetuo mobile, à Deo in ornatum natu-
 ra, ac dominium humidorum constitutum. Loco generis
 est corpus fidereum, hoc enim ut essentiale Latius, de omni-
 bus stellis prædicatur in quæstione quid, non conversim.
 Densam verò esse Lunam & opacam, patet partim à pha-
 fibus ejusdem, partim ab Ecclipsibus. Enim vero, hoc Sy- *E*jus
 dus singulis diebus diversas exhibere crescentis & decrescentis *phasas,*
 imagines, clarum est; dum apparet nunc plena, modo
 semiplena; aliquando prætumida, iterumque maculosa; in-
 terdum curvata in cornua, mox àqua portione divisa; nunc
 immenso orbe plena, statim obscura planè & squalida. *I*stas tam
 varias apparentias, tot schematum vultus, induit pro vario ad
 Solem adspicere. In novilunio conjuncta Soli, sub eis radijs
 latet, inde digressa, primis diebus in occasu conspicitur, tenui
 luminis filo illustrata; mox plenior evadit, quo majori
 tractu discedit ab ipsoluninis fonte, donec toto disco, ex diametrali
 oppositione, illuminatur; Iterum deinde decrescit, gra-
 datim antiquas exhibens phases, donec sub Sole condatur.
 Credo singulari Dei consilio factum, ut superiora corpora,
 perenni ista vicissitudine, oeconomiam mundi administrent.

I

Quor-

Quorsum enim multiplicia ista phasum miracula essent ordinata, nisi ijsdem tum vis luna dominiumque in humida, tum lucis eiusdem incrementum decrementumque temperaretur; digna quae notentur, sunt Illustriss. Philosophorum Athanasij Kircheri verba; Si luna perpetuo illustre nobis faciem ostenderet, praterquam quod nulla foret mensura temporis discrecio, terram quaque tam superabundantem lunaris luminis virtutisque affluxu perituram necesse foret, ut pote humoris copia obrutam absorptamque; quemadmodum si Sol perpetuo sub uno eodemque parallelo decurreret, terreni mundi machinam perpetua astus violentia dissolutum ire nemo sapiens debet dubitare. Hinc ita sol & luna in hoc mundi theatro disposita sunt, ut luna perpetuo solaribus exposita radijs, calorem solis humida virtutis sue efficacia temperaret: Et ne eadem semper facie terra superficiem feriens terram humoris sui tumefactivi copia obrueret, faciem suam ita terreno globo obverterit, ut non semper plena, nec dimidia sed successivo quodam lucis sue decremento, vel incremento, nunc luce prorsus deficiens, nunc resumpta viribus auctis adducti humoris copiam minueret, aut ejus defectum proportionato lucis augmento, resarciree. Est itaque Luna ita constituta, ut tantum nobis ex tenebrosa faciei sua parte menstruus spacijs decursu obverteret, quantum ex lucida sua partis facies quemadmodum enim in plenilunio totam nobis faciem lumine imbutam, ita novilunij tempore totam tenebrosa facies partem obvertit; hoc modi in quadraturâ dimidium lucis & tenebrarum nobis ex aequo offert: in sextili pariter aspectu tantum nobis tenebrarum, quantum in tuberosa Luna illustris facie lucis exhibebit, ut sic partita veluti iuribus, terrenum corpus in aqua lucis,

benebrarum, calorū & frigoriū, rarefactionis & condensationis proportionē, in suo vigore conservaret: Quod enim lux Lunæ in terra dissolvit, hoc frigus influxu suo stringit; quod illa dilgregat, hoc iterum congregat; quod illa nimia sua tepiditate labefacit, hoc à putredine conservat. Alterum argumentum, quo probamus lunam, lumen à sole mutuari, ab Ecclipsi desumptum est. Quando nimirum ea, umbram terræ ingressa, obscuratur vel ex parte, vel totaliter; contingit quidem aliquando, quod obscuriorē lucem referat, id vero videtur oriri à radijs solis refractis ad atmospharam terrestrem versus axem coni, quem luna ecclipsata est ingressa. Jam verò, de magnitudine hujus sideris, certi aliquid terminare, audax opus erit futurum. Plinius terra majorem longè fore, suo tempore autumavit, lib. 2. c. 11. Recentiores autem Mathematici minorem esse contendunt, ducentes argumenta, ex umbra terræ. Ut ut sit, veram ejus magnitudinem, vix putamus validis argumentis posse demonstrari, terra autem quod minor sit, ostendit ecclipsis Solis, quem Luna tot partibus inferior, nobisque propior, non ita obscurat, quin etiam relinquat in majori defectu, lucidum de sole circulum, qui lunæ discum in corona modum cingat. Pari modo difficilem rem esse judicamus, distantiam Lunæ à nobis percenseri; quo vero Altitudi loco constituta sit facilè est definire, nam Eruditorum observando, tñnibus accurate ostenditur, illam, & stellæ fixæ, & planetis ceteris nobis propiorem: Probant rem, partim ecclipes solis & lunæ, impossibile enim fore, Solem, Planetasque alios, ejus corporis objectu, nobis surripi, nisi proprius esset oculis nostris admota; luna enim dum deficit & obscuratur, umbram terræ non ingredetur, nisi adeo ipsi telluri foret vicina. Partim paralaxes, quas hæc laxiores ceteris sideribus efficit, ut pote nos è vicino magis adspiciens. Porro, ex solidis & solidis fluidis fluidis

fluidis partibus constare lunam, non videtur improbatum, nam partes ejus minus perfusa lumine, si dicantur gurgites liquore repleti, lumen solis magis imbibere minusque reflectere; & partes magis illustratae, si dicantur solidæ & consistentes & magis aptæ ad solis lumen reflectendum, nihil fortassis erit contra fidem: Sic enim mihi simpliciter persuadeo, omnia mundi corpora, ex quatuor elementis esse composita, licet haecce in quovis globo omnino differant, non quidem essentiali sed tantum accidentaliter discrepantia, idque partim ob situm quem sortita sunt in mundo, partim ob Solis omnia alterantis vicinitatem. Quare dico liquidiores lunæ partes, analogum Aquæ nostræ referre, limpidas tamen & tenuioris substantiæ esse, idque maculoſo & fusco schemate in luna repræsentari. Sub concavo ejusdem sphæram ignium latere, frivolum est dicere, quin autem formalis hujus Elementi spiritus, ad conservandum humidum lunare, per illam molem sit diffusus, non ambigo; ac licet ignis & Aqua contrariarum sint qualitatum, miro tamen fædere unum alterum conservat. Solidiorum partium coronata congeries, seu ossatura lunæ, intra cuius alveos humor continetur seque agitat, sideris terram constituit:

Scabro rotunda Quare stellam hanc *Scabrorotundam* in definitione appellamus, non rotunditate geométrica, ut sit polita & levis, sine partium eminentium structura, sed Physica, admittens cavernas profundissimas, vallium latiora, & altam compositionem scabritierum, in montium veluti culmina surgentium. Idque ea de causa, ut solis radij, in tot tantosque anfractus reflexi, aëris lunaris calorem intenderent, hic mari lunari communicaretur, & sic hujus caloris efficacia, totius globi profluviū, in emolumentum terræ excitetur, deinde ut lux ipsa ad tellurem illuminandum instituta, ex varia illa radiorum in asperis & scabrosis superficiebus incidentium reflexione mirificè intendatur. Cæterum moveri lunam gyro perpetuo, movetur sensus oculorum evincit, apparent enim nunc admota cælo, iuna jam contigua montibus, iterum in Aquilonem elata, mox deje-

dejecta in austros. Ergo certum est illam motu diuina, ut cætera astra, circumagiri 24. horarum spatio, motu proprio singulis mensibus 12. Domos Zodiaci percurrere. Procedit autem ab uno tropico in alterum, spiras agens & solem imitata; sive in latitudinem mota, deflectit ab Eccliptica, ita ut una pars ad Boream, altera ad austros vergat. Duæ illæ interseptiones, nodi dicuntur, unus boreus, per quem luna fit septentrionalis, alter per quem in austros evadit. In his punctis, Ecclipses lunæ fiunt, cum inibi Sol & luna opponuntur e diametro. Reliqua definitionis verba indigitant, *Efficientem IMMORTALEM ET BENIGNISSIMUM DEUM*, qui Cœlorum diffudit expansa, qui fundamenta posuit globorum, qui fecit magna & mirabilia quorum non est numerus. Et *finem*, qui est absente sole vicaria opera illuminare mundum, menses periodica revolutione constituere, tempora discernere, & influxiva vi, de qua mox uberiorius, naturam rerum conservare, adde stimulus divinitatis, qui nos jubent cœlorum peragrare tentoria, & ab expansione enarrantium gloriam Omnipotentis, tantarum rerum auctorem, in æternum Laudare.

S. 3. Porro ut Tellus in puro aëre suspensus, securè per Centrum sicut, fundatus super suum *centrum*, nec versus sidera ullum Lunæ. casum metuit, Sic *Luna* & *PLANE TÆ*, nullius lapsus sibi versus Terram pertimescunt, sed stabilita suis centris, Liberâ itinera, in ipsis vaporum oceanis peragunt. Est autem *centrum Globorum illud*, in quod graviores partes naturali appetitu inclinant, & circa quod ad conservationem totius, se arctè uniuert. Leviores autem portiones ab humido exspiratæ, à centro per canaliculum, fistularum, tot meandrorum ductus, quibus vasta illa corpora sunt perfossa, exspiratæ, tendunt ad circumferentiam. Atqui cum nullum mundi corpus, cum altero in æqualitate conveniat, sed singuli a singulis, juxta leges æternas differant; necessariò sequitur singulorum globorum massam, tantum id appetere, quod sibi

maxime naturale est, ab alijs vero velis remisque fugere, idque fieri non posset, nisi singuli suis centris essent instructi. Quorum positu distantias ab invicem habent impermutabiles, easque æthereas semitas juxta quas, perpetuo volvuntur, nec durante rerum statu illas transgredi possunt. Ergo ut Terra centrum habet fixum in corpore immobili, sic sidera centrum itidem fixum habent in corpore mobili, nec unquam pertinendus ante finem mundi earum casus, quia fulcrum, cui innitantur, habent fixum, constans, & vehementer stabile.

Maculae S. 4. Macularum copia respersum esse lunare corpus, dilectiones. At in ejus discum oculis, semper observamus. Eas Plinius terrenas fordes fore cum humore raptas, sibi persuadebat. Nos vero putamus Vapores halitusque sublunares, nunquam ire in regionem Lunæ, tot intervallis, tantaque à nobis dissipata altitudine; potius ergo sunt & solidarum partium coronata congeries, & Liquidarum, maria mariumque sinus referrentium, voragine, cum undiqueaque interstinctis insularum gemmis. Ista vero maculae vel antiquæ appellantur, quæ sine tubo videntur, vel novæ, que sine tubo non possunt discerni, singulorum nomina, magnitudinem & situm, vide exposita, apud Hevelum, Ricciolum, Scottum.

Nō sunt S. 5. Sed dicat aliquis si in luna dantur littora & Scopuli, in Luna & insulæ, aquarum ebullitio, allisoque fluctuum in gurgitum homines, gitum meandris, quis negabit, quin & hic inveniantur syllavum paradisi, clarissimarum urbium spectacula, hominumque & ferarum copia, dato enim uno absurdo, ut illiputant, infinita sequi necesse est. Nimis præpostere de meo ingenio judicant, qui ita sentiunt; Credo me jam & tot scriptorum monumentis didicisse, quid sit naturam per naturam explicare; Cum ergo lunare corpus, perpetua rapiditate & consequenter ejus oceanus, continua vertigine agitetur; sitque situs ejusdem, ut & omnium stellarum, toto cœlo animantium vita disportionatus; sequitur exinde, nec animalia, vel plantas utpote quæ

quæ hominis tantum gratia sūnt conditæ hic inveniri, accedit auctoritas scripturæ, quæ astris longè diuersum munus destinavit; illustris est locus Ps 14. ubi sola terra hominum habitationi adsignatur. Deutero. vi. 4. dicitur Deum *creasse astra in ministerium cunctis gentibus, quæ sub Cœlo sunt.*

§. 6. Illud quod globus perpetuo eructat, ATMOSPHERE RAM constituit, quæ nihil aliud est, quam effluvium vaporis circumfusum Lunæ, perpetua pericyclost, resorptuſejacutatum in bonum naturæ. Nebulas, pluvias, cæteraque meteorologicarum impressionum miracula, ex ista vaporū conglomeratiōne, circa lunam fieri, nec tubo obſervare potuerunt Contemplatores; saltem correspondentem ijs subtilissimum rorem, ab humido lunari causatū notarunt; illum vero sol, qua' facie ferit, absūptum in auras spargit, quod vero in parte aversa à sole stabulatur, instar subtilissimi defluvij superficiem irrorat.

§. 7. Iam vero, totam lunæ compaginem, etiam virtutem, planè specificam, à Deo sibi inditam, emittere in mundum, quæ inenarrabili magnetismo adglutinat se humidis corporibus, Veteres plerique credidere. Sed nec quisquam Recentiorum hanc rem vocavit in dubium. Docent quippe consensu unanimi, Vim lunæ, radijs ejus delatam in terram, humida mirificè robore, ac genitali rore perfundere, accedens impletè corpora ea quæ abscedens inania reliquit, frondes quoque & omnia animalia adeoque sanguinem eorum, lumenis facultate augere aut minuere: adde agitationē mariū, impletionem fluminū, fluxum & refluxum Oceani, quem ab amici sideris normali influxu, causari *Mela*, Plinius & apud Strabonem *Possidonius* testatur, cujus verba in hunc modum sunt concepta: *Quo tempore luna, supra Horizontem emergit mare quoque concendit terram, aquis sensim intumescentibus, quoisque Cœli apicem gubernatrix illa freti teneat; Tum enim plenior fertur inundatio, ubi vero declinore ceperit, rurus à terra pelagus redit, in Oceani sinum, donec ad occasum luna*

*luna descenderit. Nam tunc fluctus extundant, quousque
sub terra in medio cœli consistat, tum enim à littore digre-
diuntur, quo ad iterum in ortum unde cœpit revolvatur, &
finitori nostro admota, recidens aquas torqueat, agatque in
littore. Fit vero omnis operatio virium Lunarium in inferi-
oribus hisce, quando Sol, mundi vita, potentissimarum vir-
tutum efficacia, latentem in ejus corpore qualitatem exsu-
scitat, eandem mox in terrenum mundum diffundit, suisque
radijs commixtum, pro ratione situs lunæ in ejus circulo,
terrestria loca ampliat, irrorando fœcundat, & ad pera-
gendas rerum generationes disponit; idque quando proflu-
vium suum æstuantibus solis radijs miscuerit, temperatosque
virtute rarefactiva & humectativa imbuerit, nocivos calidis-
simos solis radios, terrenarum rerum utilitati aptiores reddide-
rit. Nam luna si suos halitus continua eructatione in ter-
ram effunderet, ingenti humoris copia, eandem suffocatam
destrueret; si vero sublata virtute lunari, Solius Solis arbitrio
relinqueretur terra, omnino radiorum intollerabili æstu,
in pulverem abiret. Ergo singulari consilio factum est, ut lu-
na non nisi circa conjunctionis & oppositionis puncto, ubi in-
fluxus ejus normalis est, quam maximè vim suam exercat,
non item in quadraturis, aut punctis ejus vicinis, quia tunc
temporis radius influxivus, non nisi obliquè terram nostram
ferit, ut loquitur Kircherus. Quæ de signis tradi solent; ni-
mirum quod quintus dies ab illuminatione suspectus sit nautis;
quod 17. pluviam adferat; quod si luna circa diem quartum
non appareat, turbidum erit toto mense; quod si cernantur
circuli circalunâ duplices, horridæ tempestates consequentur:
Quod ecclipses ejas comitantur venti; & quæ sunt alia, lege
apud eos qui de præsagiis temporum aliquid certi tradiderunt.*

§ 8. Tempora LUNÆ sunt menses & anni, & mensis
quidem triplex est. Per migrationis, quo luna perambulat zo-
diacum

diacum 27. diebus, horis 7. 43. min. moveturq; in qvovis signo, Tempore juxta calculationem Joannis de Sacro-bosco, duobus diebus et luna, hor. 6. min. 39. Secundus mensis est apparitionis, conflatus ex viginti octo diebus, per quatuor hebdomadas distributis. Tertius Consecutionis nominatur, quo luna, à sole accensa, percurrit circulum, & ad illum Ecclipticæ gradum tendit, in quo prius fuit illuminata. Sed cum ibi solem non inventiat, jam spatia unius signi prætergressum, biduum insummit, cum 4. horis, & 44. min. donec iterum principi sideri jungatur, atque ita emergunt dies 29. cum dimidio & aliquot minutorum fractionibus. Hinc Lunaris Annus exturgit, tam Astronomicus quam Civilis, de quo videatur Causinus Lib. i. de Domo Dei p. 72.

§. 9. Lunam & cætera astra continuo motu torqueri ab Angelis Veteres plerique credidere, validis autem argumentis id haec tenus non probarunt; citant & provocant ad auctoritatem Aristotelis, quæ habetur Octavo Physicorum libro, stra cap. 6. Sed ibi unum & sempiternum rectorem universi agnoscit Philosophus, non tamen ab extrinseco moyentem, de angelis motoribus nihil dicit, imò potius negat, cum tollat illam quam alij singunt moyentium multitudinem. Ricciolus & Kircherus, alijq; multi existimant astra moveri ab intelligentijs, tanquam adsistentibus, non autem tanquam ab animabus informantibus ea, hoc est ab extrinsecoprincipio. Verba sunt clara in Itinere Kircheriano Cœlesti. *Quemadmodum in terra singula rerum species, præsidem angelum habent; ita &cœlestium globorum corpora, qui ea in fines suos, à natura intentos dirigant, habent. Et mox infra. Sunt singulis Aëris, velut in choros quosdam distributæ angelicæ custodia, quarum ministerio globorum vis, in bonum universi administrantur.* Discursus eorum in hunc modum formatur; incongruum est stellas à principio moveri intrinseco, quia pugnat dari naturalem inclinationem ad motum, nisi respectu alicujus formæ determinatae; Sed motus Cœli non tendit in

aliquem motum definitum, in quo quiescat, quemadmodum cetera corpora conservare, ex quo inferunt, non esse illi formam inditam à qua moveatur. Deinde conquerunt argumenta, ab ordinatissimo syderum motu, quem tam constantem nequaquam fore judicant, si non ab angelis rotarentur. Enim vero, postquam ad Tropicos deveniunt, per adversa vestigia reflectunt iter, nec ultra progrediuntur; cum ergo hic non exhaustentur eorum vires, aut obice aliquo in alteram partem reverberentur, fatendum est non à forma interna, sed assistente intelligentia istos flexus reflexusque fieri. Tandem ut angelis imponant officia bajulorum, ad dicta scripturarum etiam provocant. *Sub quo curvantur qui portant orbem Job. 9. Columnæ Cœli contremiscunt. Job. 26. Virtutes Cœlorum movebuntur. Mat. 24.* Quæ testimonia de angelis exponunt hujus assertionis defensores: At nobis vero, qui ordinem servamus universi, qui naturis rerum ineptias nequaquam adsignamus, qui legem sequimur Dei, integrum haud est, isti sententiae subscribere. Hæc enim est corporum Cœlestium dignitas, hoc postulat formarum excellentia, ut etiam peculiarem sibi vendicent motum, nempe circularem, qui est omnium perfectissimus. Non est enim ex indigentia corporis appetentis locum, in quo consistere potest, sed ex conservatione universi, quod longè est nobilius. Deinde statuta sunt a mundi constitutione Cœlo & Astris leges à sublimi providentia, quas non per se, non per Angelos, sed per naturales formas exequuntur. Nemo terram ab intelligentia sustineri dicit ne in adversum æternum ruat; nemo maris æstus ab angelis cieri, & intra suos terminos componi prædicat. Hic rerum ordo, hæc natura est, pari modo videmus astra per signiferum viam carpere, ire, redire, & reciprocos exercere cursus, prædicant ambulatione sua ordinatissima creatoris Majestatem, ut loquitur Causinus. Dicta scripturarum quæ allegant ab orthodoxis Theologis aliter explicantur, & nos putamus literas illas divinas, nec explicitè, nec implícite

citè alia officia tribuere angelis, quam adstars in conspectu Dei, eumque eternis Laudibus concelebrare, ministrare Numinis in revelandis Annunciadis operibus ejus. Ad salutem piorum excubias agere, impios vero Dei iussu perdere & destruere. Piorum animas deportare in finum Abrahæ. Delectari felici successu prædicationis Evangelicæ. Et tandem comitari filium hominis, cum olim venerit judicare vivorum & mortuorum agmina. Cum ergo nullum aliud officium ex sacris quovis modo erui potest, quod quidem angelis à Deo attributum, vel unquam uspiam ab illis suscepsum aut expeditum fuerit: concludimus de officio rotandorum orbium cœlestium, pro fabula Platonicorum & Scholasticorum habendum & irridendum esse. Adde nunc si placet summi Theologi D. Leonharti Hutteri eximum hac de re discutsum, qui extat in locis ejus Communibus, sede de Creatione, Quæstione 7. pag. nostræ editionis 204. & sequentibus,

CAP. TERTIUM,

De Globo Veneris.

§. 1.

Placet nunc jucunda Veneris speculatione oculos animique quantum scire datum est, pascere. Proptera quod illa post lunam, inter omnes Planetas, maximè se dimittat in Cœlo liquido, dum eccentrici superigæum seu imam absidem attingit. Volvitur per ætherei Oceani immensa spatia, Epithes pulchritudine inenarrabili, fulgore amabilissimo, mirandus prius Venetiæ phasum figuris. Hujus syderis, post præmissa descriptio-
nis lineamenta, consideratio, duo nobis relinquit ponderanda, exteriora schemata tum interiora gratiosarū virtutū effluvia. Veneris §. 2. VENUS est sydus celeste opacum, spherico-scabrum descripsit, solido-liquidum, recte proportionatum, amicâ vim totâ conferens mundo. Pleraquè ex ijs, quæ supra ad lunam diximus, utpote de centro, Athmosphæra &c, intelligi possunt. Cæterum nullo proprio sed solis lumine nitet. Est sphericum quia sphericè illu-

minatur, habet suas asperitates, ad quas radii solares allisi, velut inter scopulorum intercapedines reflexi, lucem & calorem & virtutes globi venerei intendunt, ut munus suum exactius perfectiusque exequatur. Quia de causa, etiam globorum humidioribus substantijs, motus datus est, alijs vehementior, alijs tardior, prout cujuscunque natura requirit, quia *in naturali rerum, nibil sine motu transigitur.* Solidum esse & consistentem facile apparet, quia per Cœlum liquidum sine dissipatione sui revolvitur, estq; illa compages Terreū quid, Humidum quoque elementare, aquæ fortassis analogum, in ejusdem cavitatibus, venis, ductibus, meandrorum brachiis contineri & dulciter fluctuare, ratio judicat. Terra bis minorem esse communiter docent mathematici, quod an ita sit equidem ignoro: cum valde pugnantes circa hunc nodum, sunt scriptorum mentes: de gratioſo syderis hujus effluvio, mox pauca addemus.

S. 3. Cæterum alias præcedere Solem mane, alias eundem subsequi, & vesperi eundem comitari, alias eidem conjungi, Veneris in recta linea existens, observationes docent. Quando oritur nomina vesperi, tunc incipit descendere ab apogæo Epicycli, appellaturque *Hesperus* seu *Hesperugo*, in toto semicirculo orientali; inde à perigæo pergens mane emergit, transmutata in *Phosphorū* seu *Luciferum*, & sic in altero semicirculo occidentali perseverat. Duas ergo stellas fore inter se simillimas, antiquitas credidit, sed solerissimus Pythagoras primus delusas errore mentes, non tam stellæ luce, quam face veritatis illustravit. Cum Sole subit diurnam conversionem, ac consequenter annum cum ea motum, abscedens ab eo, ut Scotus putat, 48. circiter gradus; circa proprium vero Axem, volvit 14. circiter horarum spatio, ut judicavit Reita, idque non caret probabilitate, hac enim ratione, vis globo insita, melius se diffundit in naturæ amplitudinem.

S. 4. Deprehenditur quoque *Venus*, varias phases exhibere, dum apparet, modo falcata, modo semiplena, modo gib-

gibbosa & prætumida, iterum obscura & silens, mox pleno Phases lumine illustrata. Unde concluserunt Astronomi, Veneris rem circa solem, tanquam circa motus sui proprium centrum moveri, & propterea aliquando supra, aliquando ad latera, aliquando infra solem incedere. Nam post matutinam emersionem, à radijs solis, appetat falcata, deinde circa maximam digressionem à sole, bifida; Postea ad Heliacam immersionem matutinam directe accedens, gibba, ac paullatim ad rotunditatem disci redacta. Cum vero ex fastigio sui pericycli descendere incipit, & vespertina facta, ex radijs Solis emerit, iterum appetat rotunda, circa digressionem maximam bissecta; prope stationem proximam, corniculata; in coniunctione autem perigaea cum sole, diebus utrinque proxiniis, latet sub ejusdem splendore.

Vis spe-
cifica

§. 5. Vis VENERIS specifica, est propemodum admirabilis, si modo ijs habenda fides, quæ Astrologi de ejus benefico in sublunaria influxu docent; Enimvero aura ejus blandissima, liquidaque illa substantia, inenarrabili modo temperata, non tantum humida evaporatione, flagrantissimas solis flamas amica refrigeratione mitigat, & retundit, verum etiam, operantibus reflectione radijs Solaribus in hujus longè lateq; exorrectis latebrarum gurgustijs, virtutē ejus potentias, partim per superiora disseminat partim in justa proportione, ad hæc inferiora detrudit. Hoc autem tam salutare effluvium tantam GRATIAM & DECOREM communicans omnibus, omnino prærequirit subjectæ materiæ capacitatem, quam Philosophi nuncupant *dispositionem in subiecto*. Hanc ubi invenerit rite idoneam, sive id ex animalium vel vegetabilium, vel mineralium familia fuerit, ibi *gratiā & decorem* operatur. Reliqua vero, ob complexionis indispositionem ut incapacia, ita omnium svavitatum manent inexpertia; Quin imo ut sol, sua virtute singulari, alia siccat, quedam liquefacit, nonnulla emollit, multa indurat, alia pro ratione subjectæ materiæ congregat. Sic stellarum reliqui suis spe-

cifciis qualitatibus gaudent, quibus, ad conservationem mundi, ad harmonicam rerum omnium unionem, conspirant. Profuse in canendis Veneris laudibus, suum stylum laxat egregius Poëtarum Lucretius:

*Aeneadum genetrix hominum Divumque voluptas,
Alma Venus, Cæli subter labentia signa,
Quæ mare navigerum, quæ terras frugiferentes
Concelebras, per Te quoniam genus omne animantum,
Concipitur, vixque exortum lumina Solis.
Te Dea, Te fugiunt venti, Te nubila Cæli
Adventumque Tuum, tibi snavis dædala tellus
Summitit flores, tibi rident equora Ponti,
Pacatumque nitet diffuso lumine Cælum.
Nam simul ac species, patefacta est verna Diei
Et resenata viget, genitalis aura favonij,
Aëria primum, volucres Te diva, Tuumque
Significant initium, percussa corda Tua vi.
Inde fera pecudes, persulant pabula lata
Et impidos tranant amnes; ita capta lepore
Te sequitur cupide quounque inducere pergis
Denique per maria ac monies fluviosque impates.
Frondiferasque domos, avium camposque virentes
Omnibus incutiens blandum per pectora amorem.
Efficiis ut cupide generatim secla propagent.*

C A P. Q U A R T U M.

De Globo Mercurij.

§. 1.

PErambulat quoque sublimia Cœlorum atria, igneuna quoddam sydus, ab ipsis Astronomis MERCURIUS nomine intitulatum. *Corpus egregie eximium, planeta omnino nobilis, largitor ingenij, infillator facundie, omnium denig. operum industriorum auctuofus & pervigil moderator;* Non ergo me continere possum, quin cum externam tanti sideris faciem, tum interiorum meandrorum pharmaca, brevissimis lineis figuraem.

MER-

§. 2. MERCURIUS est corpus fidereum, opacum, solidō-
liquidum, sphērico-scabrum, rectē proportionatum, ingenio-
sam industriam rebus sublunaribus infundens. De genere, scriptio-
non est litigium; inter sidera enim Mercurium quoque recen-
set candida vetustas. Est opacus, quia à summo sidere illu-
minatur sphēricè, quod ab ejusdem phasib⁹ colligitur; ap-
paret enim modo falcatus, modo dichotomus, iterū bisectus,
modo silens & lumine minutus. Difficulter quidē hasce imagi-
nes in hac stella discerni Astronomi fatentur; quia æq; ac Venus
movet circa solem, velut centrum sui motus, gyro tamē
multo arctiore, vix enim ab eo ultra gradus 28. digreditur ut
putat Cœsinus. Unde sit ut modo infra solem, modo supra
eundem versetur. Præterea compositum esse Mercurium
Ex solido & liquido elementari, mihi persuadeo, adeo-
que naturam rerum, ubique sibi similem, cuncta ad ean-
dem amissis redditudinem fabricasse omnino statuo. Duo
enim hæc, adeo globis necessaria, ut sine illis nec consistere,
nec vires specificas, quorum subjecta sunt, possunt exercere.
Si enim ex solido saltē constarent, nec vapores elevati,
diffundique, nec alijs mundi corporibus communicari possent
virtutum operations. Si vero ex solo humido essent fabri-
cati, maxima inde nascerentur incommoda, quia homo-
genea humidi vis, uniformem in inferioribus effectum pro-
duceret, illumque maximè imperfedium. Sunt ergo in MER-
CURIOUT in cæteris, fortassis catenæ montium, mariū lati-
tudines, stagnantiumque aquarū diffusiones: ut non immerti-
tēcum Sphērico Scabrum appellare liceat, tum propter argu-
menta superius allata, tum propter macularū lucidarum, quæ
Terram, & fuscarum quæ Aquam globi repræsentant, va-
lida testimonia. Magnitudine superat lunam, reliquis autem
magnitudo planetis minor esse deprehenditur.

Ex soli-
do & li-
quido

§. 3. Ceterum mirabiles sunt Mercuriales virtutes, ut Virtutes
Scriptores egregij tradunt: enim vero, quidquid in minera-
libus, & vegetabilibus spirituosum, vivax & ingeniosum

naturæ latentis industria producitur; quidquid in animarib[us] in adveniendis aptis naturæ sua conservandæ subsidijs est mirabile; quidquid in hominibus quo ad arcanarum rerum notitiam, artium & scientiarum inventionem mirificum & acutum occurrit, id globi hujus qualitati specificæ acceptum ferendum est. Ubicunque enim subiectum virtutis sua capax invenerit, ibi protinus radioſa sua influentia, organa cerebri ad inventiones rerum adaptat, cordis spiritum disponit, vitalem facultatem auget, dummodo nullo miscellaneo alterius sideris accessu impediatur. Cum vero non aq[ue] v[er]bemens in singulis partibus sit globi virtus, sed alibi debilior, Motus alibi efficacior; hinc prudenti consilio factum est, ut Mercurius sex, ut putant, horarum ſpacio, tum circa axem suum vertigis vertatur, tum in circulo ſuo partim annuo, partim diurno, faciem ſuam vario adſpectu, jam recto, modò obliquo, subinde nullo, terre obvertat; quare virtus ejus non ſemper adaequate influit, ſed tum vel maximè, cum portiones insigni vi pollentes, nunc hanc, nunc illam telluris portionem rebla attigerint. Idenim verum est, Mercurium aliquando Soli jungi, modo ab eo divagari, iterum eidem opponi; pro ut ergo radijs solaribus percussus fuerit, virtus ejus, fufcitata, excitat ſe per concitationem humoris, tum rarefactione, tum orbis proprij motu, ſicque terra virtutem ſuam communicat in momento & equo paſſu cum luce. Quando enim lumen ſolis, terram illuminat, tunc etiam vim influivam globorum, ad effictus appropriatos inſimulat, & quamvis aliorum corporum radijs diversa vi imbutis misceantur, minime tamen confunduntur, ſed una- queque id quod à natura ſibi præordinatum est, exequitur. Falso ergo est Astra ſola luce influere in inferiora, ſi enim lux præter lumen nihil aliud in mundū devehoret, eundem ſemper inferioribus effectu lucis provenire neceſſum foret, quod tamen experientia repugnat, & longè eſt falſiſſimum. Facultate itaq[ue] lucis, reliqua vires veluti vehiculo quodam in inferiora delatae, ibidem corpora pro virtutis influxione & natione, egregie alterant.

CAP. QUINT-

Præstantis. Dn. RESPONDENS

Illa adeo profunda Veterum Sapientia, Recentium Studitio, omniumque Temporum Oratorum & Poëtarum dicendi visetiam sit ingenio sublimis, acuminibus gravis, flumine ipso magnifica; nunquā tamē Cœlorum fabricam, & astralium corporum habitudinem, cursum, conjugia condignè laudare & explicare valent. Enimvero si tanta copia rerum, quæ quovis momento in hoc inferiori mundo sensibus est obv.a, magnam difficultatem obijciant curiosissimis ingenij; quid sperandum de apparatu & magnificentijs ilorum globorum, quos ad tam remotam sedem relegavit tantæ machinæ Sanctissimus Conditor. Immortali Deo istæ etiam laudes vehementer placent, quæ ex infantum & vagientium ore, exeunt, ejusque Sanctum Numen palpitant. Te itaq; laudo Dn. Steenbergi quod volueris mecum aliqua de jucundo arguento, balbutire, Vale.

à T. DANIELE ACHRELIO.

Πρὸς τὸν ἀνδρεύεον, καὶ ασέβιμον Κύριον Γαβεῖηλ σειβέργιον
Φιλόμοχον σκεδίασμα.

KΑλὸν ἔργον ποιῶσι, ἐν θεοφυσικοῖς γενέμασι διατείθουτες, ὅλης τὸν ἥλιον ὁ φαλμόν τι κόσμος καλείνεται, τὴν σελήνην, ἡ ὄλον κόσμοιν τὸν κόσμον, καὶ πάντα τὰ ἐν ἀυτῷ θαυμασεῖς δύοτε τῶν ποιήσων Κπισθ νενεχώς πεποιημένα ἀκριβώς ἐρευνῶσι, καὶ ἐπὶ ταῦταις θαυμάζεσιν. Αὐτῇ γὰρ εἰς ὁδὸς ποέσις τὸ τονύψιον θεὸν ἀπογινώσκειν, καὶ τὸ εἰς αὐτῇ ψευδὸν ὄμβρον σὺν ἐπικῆτῳ καταργεῖσιν. Εἰ ημην ἀηδῶν, ἐποιεῖν τὰ τῆς ἀηδόνος, εἰ κύκνος τὰ τεκνάννον. Νῦν δὲ λογικός ἔμι, ύμνεν διαλέπτως με δεῖ τὸν θεὸν, τοῦτο με ἔργον δέι. Ποιῶ ἀντό, δέδεικναταλένψα τὸν πολέμον τάπιην, ἐφόσον ἀν δίδοιαι, καὶ ύμᾶς ἀπίτην ἀυτὴν τάπιην τὸν ὀδηνονταρκαλῶ. Σὺ δὲ φίλατε σειβέργιος εἴτερε αρχίτεις ἀερισα, τάπιη τῇ τοῖς τὰ τῆς Φύσεως δύσκολα καλὰ θαυμάσια σπεδῇ πιμιώτετον τὸν θεὸν δοξάζων, ὃν τοῖς γραμμασί σθενλογεῖν αφεσύχομαι, καὶ ἀμα πολὴν τὴν ἐυηυχίαν σοὶ δεῖ συμφέρειν. Εὕρωσ;

Ασχολόμενος μὲν ἐν τῷ παρόντι τοῖς τὰ σπεδαῖα, ἀλλ' ὅμως ἀσμένως εἰς τὴν πιμὴν φίλη τῷ ιδίᾳ ταῦτα εὔρειαφον καὶ ἔτας συνηδόμην

ARVIDUS E. REUTHER.

I Gnis Cyllipes, fulgens Titbonia conjux,
 Splendentes cælo lumine purpureo,
 Stella Venus pariter quid sit nitidissima olympos;
 Preside sub claro noscere nunc poteris.
 Ergo decus Charitum, mi Praestantissime Stenberg!
 Cordis vitalis portio chara mei:
 Gratulor & laudo, quod sic ostendere pergis
 Dotes egregias, ingeniumque tuum!
 Et Votis semper venerabor numina sacra,
 Ut studiis veniant commoda multa tuis!

Festinus hæc adposuit

GUSTAVUS HEMMELINUS.
Alumn. Reg.

A quis ut studiorū estimatoribus placent exaggerata illa ingenia
 que eloquentiae latice inebriantur, barbarum revertunt, me-
 rum titubationis, quod naturā combiberunt, evomunt, deinde instar
 modici primum igniculi, afflente pabulo, paulatimq; accrescente,
 latius usque diffundentis, ingenium privatis & publicis exercitatio-
 nibus augent, expurgant, molliunt: ita & contra fordan ingenia
 simiarum, que levitate desultoria buc & illuc volitant, in nugis
 & quisquilijs triumphant, in serijs rebus emoriuntur, lang-
 vent, hebescunt. Intelligit hoc ad præclara adspirans tuus animus,
 Frater cœlo gratissime, qui pergis contemplari amabile cæli præstan-
 tiam, magnificentiam, varietatem & pompam, ac adilla literarum sa-
 craria anhelas, & quibus afflentur præclara nature balsama; Quare
 gratulantur Paterni lares, quod sic sapientia producis fructus & in-
 geniū educis ad purioris doctrine rivulos, quibus tenella germina ir-
 riguntur, ut melius crescant & felicius floreant, exoptando in posse-
 rum ut Prata, Sylvas, agros, & hortos lustres, ex honestarum arti-
 um thalamis instar apum succos extrahas, extractos referas in cellu-
 las, & sapientie in vita utilissimos præpares favos: Imo! Ulyssco
 more navicula tue Dn. Respondens temet ita obstringat ut habeas
 deserendi nefas, ne in Sirenum præcipitia ruas. Vale.

ERICUS STEENBERGIUS.
R.M. Stipend.